

Martina Potisk

Cvetka Bevc:
Siringa.

Ljubljana: Književno društvo Hiša poezije, 2017.

Pesniška zbirka *Siringa* Cvetke Bevc se skrajno neustrašno oprijemlje pravadne in mnogokrat poustvarjene, a še zmeraj neopisljivo skrivnostne in navdihujoče starogrške mitologije. Od tod tudi izraz Siringa (Syrinx), ki označuje prelepo starogrško nimfo, ki se je, ko jo je zasledoval zaljubljeni bog Pan, potopila v reko in se prelevila v trstiko, Pan pa je iz nje napravil piščal, s katero je ustvarjal najčudovitejše napeve in tako ohranjal spomin na ljubljeno. To sicer izredno prizadevno počenja tudi pričujoča pesniška zbirka, ki izrisuje in s subtilnimi linijami napolnjuje prvoosebne portrete osemindvajsetih, po pesničinem mnenju najusodnejših starogrških mitoloških bitij. Tu najdemo mogočno olimpsko dvanajsterico, razbesnjene titane, nesmrtno kraljevo hčer in celo polkrožni kamen, ki predstavlja središče sveta. K nastajanju *Siringe* je, kot pojasnjuje pesnica, poleg uspavank iz njenega zgodnjega otroštva precej pripomoglo bolj ali manj naključno odkritje razpadajoče piščali na neobljudeni obali grškega otoka Rodosa. Nenavadno najdbo je namreč pesnica razumela kot posebno znamenje, znamenje magične predaje pesniškega poslanstva, in kot povabilo na pesniški zmenek s prevečkrat pozabljenimi protagonistami in protagonistkami starogrškega sveta. Kajti tudi “bogovi se bojijo izginjanja iz človeške zavesti”, je prepričana pesnica, “zato jih pesniki moramo vedno znova oživljati s prepričanjem, da bodo preživeli kot spomin, opomin in upanje.” Kaže

torej, da si pesnica marljivo pomerja Panove čevlje. In ne, niso ji preveliki. Kakor ji ni nepokorna prasketajoča piščal, ki se ji reče pesniško pero; v njej namreč ostaja ravno dovolj zraka oziroma črnica, da pričujoča pesniška zbirka ne zazveni zadušeno ali celo obrabljeno.

Ni treba posebej poudarjati, da si starogrška mitologija že od nekdaj prisvaja zanimanje evropskega človeka; ne zgolj zato, ker na edinstven in privlačen način razkrinkava njegovim očem nedostopno poreklo sveta, temveč predvsem zato, ker mu je pokrajinsko (pa tudi konceptualno) najbližja. Kajti ravno s tem, ko na zunaj eteričnim starogrškim bogovom prisoja človeško (telesno) podobo in značaj, se vse bolj kaže kot (zgolj) produkt človeške izmišljije, kot nazorno utelešenje izključno človeškega motrenja, zaznavanja in razumevanja sveta. Zato ni presenetljivo, da mnogi (predvsem) evropski slikarji, kiparji, književniki in drugi umetniki še dandanašnji, stoletja za antičnimi pesniki, enako zagnano grebejo po starogrški mitologiji, si pokoravajo njene junake in jih pojmujejo skladno s svojimi prizadevanji za pravično in lepo. To z nič manjšo predanostjo počenjajo tudi mlajši rodovi, še posebej zadnje čase, ko je samonikla grška pokrajina izjemno priljubljena počitniška destinacija, nekakšna meka novodobnega (evropskega) človeka in njegovega na vseh koncih in krajih majavega bivanja. Ena takih pesniških resonanc, ki starogrško mitologijo in njene akterje oživljajo tako, da jih z zvonko besedo izvablajo iz njim namenjene skritosti in jih pretvarjajo v priljudno (mnogo)obličje, je tudi pričujoča *Siringa*. Ta sicer starogrških mitoloških bitij (za razliko od večine njej sorodnih literarnih interpretacij) ne opremlja toliko s človeško zunanjo podobo, kolikor jih ogrinja z idejo neomajnega iskanja, trdnega zaupanja v življenje. Pesnica ne izumlja novih naravnih zakonov, kakor tudi ne modruje o zmeraj bolj škripavem kolesju sveta, temveč izbrana starogrška božanstva naslavlja in prikazuje izključno v luči tega, kar oni sami pomenijo in pripovedujejo njej. Tako recimo Ares tarna, da je utrujen od nemirnega bivanja, Atlas nejeverno oznanja, da svet stoji tudi brez njegove pomoči, Hermes bi rad vsaj za hipec postal negiben, Rea pa se sramuje svojega izdajstva. A zdi se, da so sicer gostobesedni starogrški junaki, ki se potrpežljivo izmotavajo iz naročja *Siringe*, enako molčeči, skrivnostni in neprepoznavni kot nekdaj. Še več, čim bolj nepreklicno in prostodušno priznavajo lastne strahove in hotenja, tem bolj pomenljivo se izmikajo srečanju s človeškimi očmi, kot da bi se bali minljivega žarenja v njih. Morda ravno zato ne prestopijo meje (ne)vidnega, ampak rajši ostajajo varno oddaljeni in vendar tako neznansko bližji; Prometej se skrivoma, a bodrilno nasmiha izza zvezdnih konstelacij, Helij se ogrinja z negorljivim

plaščem zarje, Gaja požira trpke človeške solze, Pozejdon pa mornarje ... Ni čudno, da (nejeverni) človek, najsi še tako precizno razkosava olimpske oblake, neprodušno zakrivajoče starogrška božanstva, za njimi nikoli ne najde ničesar, ne s kamero ne z mikroskopom! Bržčas *Siringa* prav zato namiguje in potrjuje, da je naličje lepega (božanskega) zmeraj nekje okoli nas; recimo v ubranem poplesavanju rečnega trsja, v mavričnem izparevanju zvezdnih utrinkov, v zadnji kaplji razpenjenega morja, celo v lepljivih peščenih palačah, predvsem pa v vseh tistih "majhnih" stvareh, znamenjih in pojavih, ki so zadnje čase kar nekako samoumevni. Kajti točno takšni so v očeh javnosti tudi (starogrški) bogovi, saj jih ljudje, kot omenja zamišljeni Tartar, zmeraj bolj nenaklonjeno in poenostavljeno (a seveda skrajno napačno!) pojmujejo kot "eno samo zarukano drhal".

Siringa je neugnana glasnica vere v nepokvarjeno, empatično in lepo. Tako že skraja neguje idejo, da so mnoge (predvsem) pozitivne lastnosti, kar jih je samovoljni človek tisočletja prisojal starogrškim bogovom, še najbolj polnomočno prebivajoče v njem samem. Da je torej čisto vsak izmed nas nepogrešljivi otrok Gaje, ki je sinonim dobrote, pravičnosti in upanja. Da zato v življenju ni majhnih in manjvrednih, zapuščenih in neslišanih, izigranih in ponižanih. Da ima čisto vsak izmed nas v svoji posesti Hefajstovo nakovalo, s katerim mu je dano izdelati ključ, ki voljno odklepa tudi najtrdnije zapahnjeno skrinjo Usode. Kajti še starogrški bogovi, četudi neusmiljeni in nesmrtni, niso vsemogočni, temveč marsikdaj povsem nemočni; ne zmorejo (in ne znajo) se, recimo, kot enoglasno priznavajo sami, ubraniti prekletstva, ki jih, odkar pomnijo, neločljivo spremlja in opredeljuje. Zato ni nenavadno, da se že skraja precej resignirano in osuplo pridušajo, kako "nekaj več je, kar še bogove oklesti moči". Pa vendar *Siringa* ni naklonjena tarnanju in malodušju; neutrudno namreč opominja, da vesoljno ravnovesje ne izvira nekje za neulovljivimi olimpskimi "ovčicami", temveč zmeraj znova v nas samih. K temu še posebej neposredno pripomore prva pesem, ki se nanaša na starogrški (sveti) kamen omfalos, označujoč središče sveta ali popek Gaje, saj ne skriva, da omenjeni "popek v sebi najde vsakdo sam". To je torej tisto "pompozno", neprecenljivo najdenje, s kakršnim se že kar takoj ponaša *Siringa*, najdenje bližnjika (človeka kot takega) in s tem spoznanja, da se v njem komaj slišno ziblje središče vesolja. Sicer ni najbolj jasno, ali se s takšnim "odkritjem" povsem sprijaznijo in zadovoljijo tudi starogrška božanstva; žal njihova perspektiva ostaja nepoudarjena oziroma še naprej preprejena z modrim molčanjem. A res je, da *Siringa* neverjetno potrpežljivo razsvetljuje temo in pozabo, pri čemer iz njiju spretno izvablja najbolj žarko luč, porojeno s pomočjo

samih skrbno izbranih, iskrenih in nezmeščanih besed. In ko z njimi subtilno naslavlja starogrška božanstva, slednjim ne razdeljuje perjanic, puščic ali ogrinjal, temveč jih ustoličuje kot znanilce in zavojevalce “vere v dobro”, kot idejo (ne)zemeljske lepote, ki se (iz)najdeva v ne-skritem. Kajti starogrški junaki, združeni v naročju *Siringe*, neizbrisljivo pričajo, da če so modno oblečeni in/ali prisilno počlovečeni, še niso nič manj resnični kot običajno, samo manj strašni. Da so sicer ravno tako kot mi, ljudje, tudi oni nekje tukaj in zdaj. Pa četudi zmeraj onstran časa in prostora.

Siringa s seboj prinaša posebno resnico, ki je prepričljivo povezana s pesničnim empatičnim in izostrenim zavedanjem bistva obeh, mitičnega (starogrškega) in današnjega časa. Zna biti, da starogrška božanstva prav zato skrajno neomajno in (samo)kritično ogovarjajo “modernega” človeka in njegovo dobo. Tako se recimo odkrito čudijo nevrednotam, kot so stremušstvo, sebičnost, privoščljivost in napuh, ki jih pričujoča zbirka sicer pronicljivo razblinja s svojim zvenenjem, s tenkočutno melodijo enkrat za vselej najdene piščali. *Siringa* je namreč sijajen dokaz, da tisto, kar nekaj velja, ni moč zvenenja, ampak moč zveličavnega opevanja tega, kar je srčni utrip za-umnega, ne-skritega, ne-prizivnega in kar nas navdaja s poživljajočo pomirjenostjo. Ni presenečenje, da na straneh *Siringe* ne najdemo gromkih preobratov ali drznih verznihih pritrkavanj, temveč “zgolj” prosto tekoče in počasi valujoče pesmi, ki nas vabijo, naj vendar že stopimo z njimi v korak (dialog). Kajti ravno vanj je ujeto čudenje nad svetom in nami samimi, čudenje, ki je ves svet in v sebi skriva odgovore na še neizgovorjena in neizmišljena vprašanja.